

Հիմա, պարոն խմբագիր, տեսնում էք թէ որքան հեռի են իրերի ճշմարիտ դրութիւնից պ. Կ. Կ. նկատողութիւնները և որքան մեղանշում է նա հասարակական գործի դէմ, հանդէս դուրս գալով այդպիսի գործերին ամենից քիչ հարկաւոր և ամենից քիչ ձեռնառու անձնութիւններով:

Խաչատուր Քալանթարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. ԲաժՖիլի Ազուլիսից գրած նամակը (Մշակի) մէջ կարդալուց յետոյ, պ. Երեցեանը հետաքրքրվեց տեսնել այն թերթիկը, որ մեր աշխատակիցը մեզ ուղարկել է և որի վրա կայ բացատրութիւն բենուագրերի Պ. Երեցեանի կարծիքով այդ թերթիկի վրա գտնված գրութիւնը սեպածն տառեր չեն, այլ մի տեսակ ծածկագրութիւն են: Մենք մեր կողմից համեմատեցինք այդ նշանները հայր Սարգսեանի (Տեղագրութիւնը) գրքի մէջ գտնված Վանի բենուագրերի հետ և համոզվեցինք որ թերթիկի վրա եղած նշանները դժբաղդապէս ոչինչ նմանութիւն չունեն Վանի սեպածն տառերի հետ:

Մեզ գրում են Պարսկաստանի Թավրիզ քաղաքից հետեւալը: «Սեպտեմբերի 26-ին այս կողմերում եղանակը յանկարծ ցրտեց և ոչ միայն լեռները, այլ և դաշտերը ծածկվեցան ձիւնով: Դեռ չը քաղված հաղորդի այգիները, բրինձի հունձը և չը հաւաքված շատ մշակութիւններ մնացին թանձր ձիւնի տակ: Նոյն օրում գաւառները, տեղերում բքաքեր փոթորկներ էին պատահել, քարավանների անասունները և մարդիկ ստուել էին:»

ՇԱՄԱԼՈՒՅՑ ստացանք 40 րուբլ, բաժանորդագիրն «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի, հետեւալ անձինքներից: Ալ-բէկ Լալայեանց, Կէրոզ Կաճկաճեան, Միքայէլ Ներսիսեան, Միքայէլ բէկ Աւշարեան, Ալ. Տէր-Սահակեան, Խորհատաֆօր Նազարեան, Ղազարեան Մէլիք - Մուրաթեան, Զահանկիր Թառահեան, Աւաքել Սամանցի, Աստուածատուր Գալուստեան, Միքայէլ Նազարեան, Մարտիրոս Ղազարեան, Զարուբին Տէր-Եսայեան, Արաճաճ Քապարեան, Ալեք. սահպր Նաջարեան: Առաջվայ 1,000 րուբլ 13 կոպ. բաժանորդական գումարի հետ, կանի 1,040 րուբլ 13 կոպէկ:

Դարձաւ կրկնում ենք մեր բաժանորդներին, որոնք դեռ չեն վճարել «Մշակի» անցեալ և այս տարվայ բաժանորդագիրը, որ չուտով հասցեն խմբագրութեանը իրանց վրա մնացած պարտքը:

ԱՅՈՒՔԱՆԱԲԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղի արքեպիսկոպոս երկդաստիան ուսումնարանի տեսուչը տեղափոխվում է Երևան: Ամենքը հաւատացած են որ այդ դպրոցը կարող էր աւելի առաջադէմ լինել մի այլ տեսչի ձեռքում: Մինչև անգամ գիւղական միջնաստիան դըպրոցներ, ինչպէս, օրինակ, Բարաթթի գիւղի դպրոցը, աւելի առաջադէմ են, քան թէ վերև յիշված ուսումնարանը:

ՂԱԼԱՐԻՑ մեզ գրում են: «Այստեղի կուրքը լաւ դրութեան մէջ չէ: Արդէն վեց ամիս է բուժէտ չունի, գիւղերը ձուռնադից աւելի ոչինչ չէ կարելի ստանալ: Ընթերցարանում կարդալ անհնարին է, որովհետև անդամները փոխանակ կարգալու, հաւաքվում են սենսակում և բարձր մաշակաթներ են անում: Ասում են որ այս ձմեռվայ համար բառական մեծ գնով հրաւիրված է լաւ երաժշտութիւն: Զարմանալի բան, ուսուցիչ բան չը կայ, իսկ երաժշտութիւն են հրաւիրում, չը նայելով որ կուրքը մեծ պարտքերի տակ է ընկել:»

Երկ Թալեցիքը պ. Երեցեանի դասախօսութեան պրոգրամը: Պարոնը կարդալու է իր դասախօսութիւնը հայերեն լեզուով, Արծրունու թատրոնում, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրը առաջիկայ շաբթին և նոյնպէս չորեքշաբթի և ուրբաթ օրը հետեւալ շաբթին:

ՍՂԱԼԱՐԻՑ ստացանք 25 ր. 40 Կ. բաժանորդագիրն «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի, հետեւալ անձերից: Ստեփաննոս աւագ քահ. Տէր-Ստեփան

հեան, Սարգիս Մուսեան, Սարգիս Շահվերդեան, Абрамъ Моисѣевичъ Крынскій, Марія и Станиславъ Дейнаровичи, Ղազար Զարուբինեան, Սէրգէյ Պետրիշիւի, Թէգո ձաժիշկիւի, Միխո Խոչիստաշիւի, Կաթիկո Բակալաշիւի, Խվանէ Կալաշիւի, Գրիգոր Զիգլինեան, Եղալօր Նոնեան, Սարգիս Նոնեան, Զարուբին Օթարեան, Նիկո-ղայոս Օնանեան, Զակար Գիրալեան, Զովհանէս Շլահամեան, Եագօր Լիսինեան, Զարուբին Սարգիսեան, Աստուածատուր Լիանոզեան, Ստեփան Նազարեան, Արէլ Շահվերդեան, Աստուածատուր Ամիրխանեան, Կոնստանտին Զարուբինեան, Давидъ Михайловичъ Зейдаловъ, Սիմէոն Աղաբեան: Ընդամենը 25 րուբլ 40 կոպ., իսկ առաջվայ բաժանորդական գումարի հետ անում է 1065 րուբլ 53 կոպէկ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳՆԻՍ

Պարսկիւն կալանաւորելու մասին լուրը ստացվեցաւ Լոնդոնում հէնց այն լուրէին, երբ Գաղատուն Լոնդոնի քաղաքային վարչութեան մէջ ընդունում էր քաղաքի ներկայացուցիչների ուղերձը: Նա պատրաստվում էր մի ծառ արտասանել, երբ նրան յանձնեցին հեռագիրը: Հեռագիրը կարդալուց յետոյ Գաղատուն հաղորդեց ժողովին, որ կալուածական միութեան առաջնորդը կալանաւորված է: Ժողովը բարձրադիմ «կիցցեղով» պատասխանեց: Այդ ժամանակ Գաղատուն ասաց հետեւեալը. «Այն մարդու կալանաւորելը, որ ամենից շատ աշխատում էր ընդհատել օրէնքի ոյժը և գործերի այնպիսի դրութիւն ստեղծել, որ կարող էր վերջնալ իրանդական ժողովուրդը անիշխանութեան գոհ դարձնելով, առաջին քայլն է օրէնքը, կարգապահութիւնը, սեփականութեան իրաւունքը և ազատութիւնը իրանդիայի մէջ պաշտպանելու համար և յայտնի է, որ դրանք քաղաքական կիսանքի և քաղաքակրթութեան առաջին տարրերն են: Մենք յոյս ունենք, որ այժմ իրանդական ժողովուրդը, որոնք ազգաբնակչութեան մեծամասնութիւնն են կալմում, կը համաձայնեն գործադրել կալուածական նոր օրէնքը: Այն մարդիկ, որոնք դէմ մենք մաքառում ենք, աշխատում են օրէնքի և ժողովրդի մէջ կանցնել և ժողովրդին իրանց տեսակէտից հասկացնել օրէնքներ վախելու բարբորութիւնը: Մենք իրանդական ժողովրդից կրկնով չենք կրում: Մենք վախենում ենք, որ յայտնի անձինք չը վարաւեն այդ ժողովրդին, վախեցնելով նրան և ստիպելով հրաժարվել իր սահմանադրական իրաւունքներից: Մենք իրանդիայի տեղական ինքնավարութեան դէմ ոչինչ չունենք և ես ուրախութեամբ կողմնանմ այդ քայլը, միայն թէ նա չունչացնէր պարլամենտի բարձր իշխանութիւնը: Պարսկիւն կալանաւորելը խիստ տպաւորութիւն գործեց Լոնդոնի բոլոր շրջանների վրա և շատերը հաւանում են այդ կարգադրութիւնը: Մինչև անգամ «Pall-Mall-Gazette», որ մինչև այժմ ընդգէմ էր ստիպողական օրէնքներին, նկատում է, որ Գաղատունի յայտնութիւններից յետոյ Լիդսի մէջ Պարսկիւն կալանաւորութիւնը անհրաժեշտ էր: Կառավարութիւնը մի շարք միջոցների է ձեռնարկել կալուածական նոր օրէնքը իրանդիայի մէջ գործադրելու համար:

Հոկտեմբերի 5-ին Նիւրկիւնդի մէջ մի ժողով կայացաւ, որին մասնակցում էին 4000 անդամներ: Ժողովը բողոքեց Պարսկիւն կալանաւորելու դէմ: Իրանդիայի մի քանի այլ տեղերում էլ նշանաւոր անկախ գութիւններ են պատահել: Մալլօի մէջ ամբողջ քանդեց այն անձանց խանութները, որոնք Պարսկիւն կալանաւորելու

պատճառով չը փակեցին իրանց խանութները: Կառավարութիւնը նախագրուշական միջոցներ է գործադրում, որպէս զի իրանդիայի մէջ սպասամբութիւն չը սկսվի: Իրանդիայի մէջ եղած զօրքերի բոլոր օգնականները ծառայութեան են հրաւիրված: Գութիւնի զօրքերը ուժեղացրած են և հրաման են ստացել չը հեռանալ զօրանոցներից: Բանտերի պահպան զինուորներին օգնութիւն է հասցրած: Պահպանների թիւը աւելացրած է:

ՖԻՐԱՆՍԻԱ

Հոկտեմբերի 13-ին կայացաւ Ֆրանսիական միներտներ խորհուրդը, որի ժամանակ ոչ մի վճիռ չը կայացաւ: Միներտները սպասում էին Գամբետայի և Գրեվի տեսութեան հետեւեցնելին: Խորհուրդը յետոյ ծիւլ Ֆրանսիայի ուղեւորեցաւ Գրեվի մօտ և յայտնեց նրան, թէ միներտները պատրաստ են հրաժարական տալ, հէնց որ Գրեվի այդ բանը կը ցանկանայ: Այդպիսով Գրեվի կարող էր ազատ բանակցել Գամբետայի հետ: Ծիւլ Ֆրանսիայի դրանից առաջ տեսել էր Գամբետային և նրա հետ ունեցած խօսակցութիւնը պատմել էր հանրապետութեան նախագահին: Այդ պատճառով Գրեվի հրաւիրեց Գամբետային Նիսիան պալատը և նա հասաւ այնտեղ հէնց այն լուրէին, երբ այնտեղից դուրս էր գալիս Ֆրանսիական դեսպանը Բերլինում: Գամբետային պաշտօնապէս չառաջարկվեցաւ նոր միներտութիւն կազմելու մասին, բայց համաձայնութիւն կայացաւ այդ գործի յանձնելու ժամանակի վերաբերութեամբ: Պետական այդ երկու գործիչների խորհրդակցութիւնը ցոյց տուեց, որ Գամբետային կառավարչական նախաքիծը Գրեվի հայեացքներին ընդգէմ չէ: Գամբետայ, հասկանալով այժմեան միներտութեան դժուար դրութիւնը, այնու ամենայնիւ խորհուրդ տուեց Գրեվին ազգային ժողովներ գումարելուց յետոյ, նշանակել նոր միներտնախաղաչ և թոյլ տալ նրան, որ ազատութեամբ ընտրէ իր օգնականներին պատգամաւորների ժողովի մեծամասնութեան տրամադրութեան համեմատ: Գրեվի պատասխանեց, որ այդ խորհուրդը համապատասխանում է նրա սեփական դիտաւորութիւններին, որ նա ինքը խոստովանում է ապագայ կառավարութեան միակերպութեան և ազատութեան անհրաժեշտութիւնը: Գամբետայի «Voltaire» լրագիրը նկատում է, որ այդ տեսութիւնը սկզբնական համաձայնութեան բնաւորութիւն ունենէր: Գործերը մի քանի ժամանակ այժմեան դրութեան մէջ կը մնան, որովհետև հարցը օրինաւոր կերպով մեկնելու համար դեռ եւս մի քանի տեսութիւններ են հարկաւոր Գամբետայի և Գրեվի մէջ: «Paris» լրագրի խօսքերի համեմատ, որի խմբագիրը Գամբետայի բարեկամ է, տեսութեան ժամանակ չէ խօսվել անպաշտ նոր միներտութիւն կազմելու մասին: «Տեսութեան» երեք օր առաջ, գրում է այդ լրագիրը, Գրեվի մի նամակով խնդրեց Գամբետային այցելել իրան գործերի դրութիւնը ընդհանրապէս քննելու համար: Գամբետայ իսկոյն ընդունեց այդ հրաւերը: Խօսակցութիւնը վերջին ընտրութիւնների պատճառով ստեղծված գործերի դրութեան մասին էր: Գրեվի խոստովանում էր այդ ընտրութիւնների առաջադէմ բնաւորութիւնը և չափաւոր վերանորոգութիւնների անհրաժեշտութիւնը: Հասկանալի է, նկատել է Գրեվի, որ Ֆրանսիան ցանկանում է այդ

պիսի քաղաքականութեան հետեւել և նա պէտք է իրագործվի այն մարդուց, որ առաջարկել է այդ քաղաքականութիւնը և նրա մշտական պաշտպան է եղել: Գրեվի «La Paix» լրագիրը նկատում է, որ խօսակցութիւնը նոր միներտութեան մասին էր առանց դատողութիւն տալու պրոգրամի վերաբերութեամբ:

Լրագիրները անդադար մանրամասներ են հաղորդում Գրեվի և Գամբետայի տեսութեան մասին: Տեսութիւնը չափազանց բարեկամական եղել և նրա ժամանակ խօսվել է նոյնպէս և արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ: Գերմանիայի մասին Գամբետայ տեսել է, որ նա օտից մինչև զուրկ զինուորված է: Ներքին հարցերի վերաբերութեամբ պետական այդ երկու գործիչներն էլ միատեսակ կարծիքներ են յայտնել: Փարիզի մէջ սպասում են լորդ Գրեմսթիլին, որ աշխատում է անգլո-ֆրանսիական դաշնակցութիւն կազմել երեք կայսրերի դաշնակցութեանը ընդգիմադրելու համար:

Այդ նախագծի մասին վաղուց խօսում են, բայց նրա իրագործվելը կասկածելի է: Այդ դաշնակցութեան կուսակիցները մեծ յոյս են դնում Գամբետայի միներտութեան վրա, մանաւանդ որ Գամբետայ մտադիր է անձամբ ուղղութիւն տալ Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականութեանը: Թէ որքան մեծ յոյսեր են դնում Գամբետայի միներտութեան վրա, կարելի է գտնել այն հանգամանքից, որ Փարիզի բօրան իսկոյն բարձրացրեց իր տրամադրութիւնը, հէնց որ տեղեկութիւն ստացաւ, թէ Գամբետայ հրաւիրված է Գրեվի մօտ: Այդ օրը բոլոր արժէք լի թերի գները բարձրացան: Առհասարակ ամենքը Գամբետայից շատ են սպասում, գուցէ աւելի, քան թէ նա կարող է անել:

ՆԱՄԱԿ ԹԻՆՐԻՔԻԱՑԻՑ

Կ. Պոլսի, 4 հոկտեմբերի 81

Բանակցութիւններն կը շարունակուին գիւսպանաց և Բ. Կրան միջև Հայաստանի բարեկարգութեանց համար, բայց դժուար է ճիշտ իմանալ թէ ինչ հիմքով վրայ: Դեսպանը հարկաւորաւ են, եւրօպական գնապահ հարցերու պատճառաւ քաղցրութեամբ վարուիլ Բ. Կրան հետ: Վէլմանդ շէրլոքսը որ սերտ յարաբերութիւններ ունի Անգլիոյ դեսպանատան հետ, յայտնի կերպով այս միտքը կը բացատրէ թէ տեղութեանց ներկայացուցիչը պիտի չը բանեցնեն Բ. Կրան վրայ ու և ճնշում հայկական խնդրոյ համար, այլ պիտի բաւականանան բարեկամական յորդորներով: Եւրօպական տեղութիւններն որք կը զգալին այսօր գլխաւորապէս չէ թէ հայկական խնդրով, այլ Արեւելքի ապագայ կազմակերպութեան հարցովը, հաւանական է որ Հայաստանի համար ունենան այնպիսի դիտաւորութիւններ, որք տարբեր ըլլան մեր յուսացածներէ... Բայց ինչ որ ալ ըլլայ ապագան առ այժմ Կ. Պոլսոյ մէջ ամենուրեք աշխարհագրութիւնը գրաւած են թիւրքերոյ գոմէձային բարեկարգութեանց և 61-րդ յօդուածի գործադրութեան խնդիրներն: 61-րդ գործադրութեան աւելի այս օրերս հրապարակ ելաւ վերադառնալ այն լուրը թէ կառավարութիւնը Հայաստան պիտի խրկէ լրագոր քննիչ մը կամ թէ լրագոր բարեկարգիչ մը: Վէլմանդ շէրլոքսը և Վատ դե Պոսթօրը կը գրեն ամենէն աւելի այս լուրին վրայ: Վէլմանդ կը հաստատէր լրագոր պաշտօնէի մը Հայաստան խրկուելուն կողմը և կը ծանուցանէր թէ այս պաշտօնին նշանակուած է Վազի Ամէտ Մուխթար քան: «Տառ» մերթ անհիմն կը յայտարարէ Հայաստան լրագոր պաշտօնէի մը խրկուելուն լուրը, և մերթ կը հաստատէ վերջին պարագայի մէջ կը ծանուցանէ թէ Տառեան Զարուբին պէ՛ք պիտի լինի այդ լրագոր պատուիրակը: Իրարու հակառակ այս լուրերու մասին մենք հետեւալ

չէ վատացնում Աւատրիայի և Գերմանիայի ժողովուրդը՝ յարաբերութիւնները։ Իսկ Պօլիտխոսքերին՝ «մաղիարների տակ ճնշված ազգաբնակչութիւնների» մասին, մինստոր պատասխանաւորութիւնները պետե՛լ եւրոպական զանազան պետութիւնները և ասել, թէ որ երկրորդ տրիպտիկոզ զեղին չը պատկանող ազգերը վաշխաւորուած են զոնէ չորրորդ մասը այն իրաւունքների, որոնք տրված են Ունգարիայում ոչ—մաղիար ազգաբնակչութիւններին։ Տխտա աւելացրեց, որ եթէ Պօլիտ կը ցոյց տայ մի այդպիսի օրինակ, այն ժամանակ ինքն Տխտա պատրաստ է ուշադրութեան առնել նրա յայտարարութիւնը։

—Տրանսիական լրագիրները գրում են։ Արմատականների և ճոցիալիստների աղմկալի ժողովները սկսում են անհանգստացնել վախկոտ բուրժուազիային, թէ պէտ մինչև այժմ յեղափոխական օմենախիտ ցոյցերը անհետք էին անցնում հասարակութեան համար։ Կոմունարների վերջին միախնդր այնքան բազմամարդ էր, ինչպէս սպասում էին, մօտ երկու հազար մարդիկ հաւաքվեցան։ Կըլմանսօ խելացիութեամբ հրաւերեցին հրաժարվեց. բեկվիւեան նոր օլաւոմանսօր Տօիք Ռէվիլիօն նշնայէա բացակայ էր։ Նախադեմքը ընտրվեցաւ Կոմունայի զգեսներով։ Էդուարտում էին Տօնիար արշաւանքի զննադուն տուտալիշտակութիւնների մասին, մանրամասնաբար զննում էին Գամբէտտային, զատապարտում էին նրա կեանքի— եղանակը և մամուլանը նրա յեղանի ճօխութիւնը։ Սէկ ինչ որ մարկիզ Կամունում էր խօսել, բայց ճանաչելով նրան որպէս արբոնտօկրատ, վզին տալով դուրս արեցին ժողովից։ Լուիզա Միշէլը վառվում և մատամբ

նային (օրէնքից դուրս) յայտարարելու վճիռը, ընծ համակրութեամբ ընդունվեցաւ ժողովից։ Կարելի չաւարակութիւնը արդէն ընտեացել է այդ կարգից դուրս անցելիւն և ոչինչ նշանա-
նութիւնն է տուի տամբանն հաւանքը։

ման այդ անգլանս ցոյցներին։

—Կ. Պօստից, հոկտեմբերի 6-ից հեռագրում
է, որ Նովիկով չէ մասնակցում Բ. Դանում կա-
նախադրող խորհրդակցութիւններին թիւքաց և
բարսական պատգամաւորներին մէջ, Թիւքքիայի
կեանքի պարագիծ և պրօպէնտներին վճարելու
երաբերութեամբ պետական զանազան եկա-
ւորւոյններից միջազգային յանձնաժողովի հոկո-
տեմբերին տակ։ Բնական զեռպանը յայտնեց Բ.
Դանքը, որ ինքն պարտաւոր է քանակցութեան
թիւ սկսել զինուորական կօտորակցիցիւմ վճարե-
լու մասին առանձին Բ. Դանի հետ, իր տալով
բաւական օտարներին խառնվել այդ գործուն
նիքադրում է, որ բնական կառավարութիւնը
աւականանում է բողբաջական հարկով։

— Հոռովի լրագրիչներին հեռագրում է, հոկ-
տեմբերի 6-ին հետեւալը. Նովում է, որ Վիեն-
այի կարինէի հետ նորոգված քանակցութիւն-
ները այն հետեւալը ունեցան, որ Հոռովքա-
պաւորի տեսակցութիւնը աւտորիական կաշա-
ւէ հետ կը կայանայ հոկտեմբերի վերջին, երեկ
իցցալում, կամ Հարաւային Ֆրանսիայի մէջ
եղում, չէզոք հողի վրա։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՆՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐՍԲՈՒՐԳ, 14 Հոկտեմբերի: «ПО-
ЯДОВЪ» լրագիրը հաղորդում է. կոմս Լո-
ս-Սելիբով բժշկների խորհրդով ձմեռը
հանրապ. չի գայ: Լուս է տարածված,
չ տարյա գլխաւոր Օբյուշեյկ նշանակվում
արեւմտեան Սիբիրի գլխաւոր նահապա-
ետ: Հոկտեմբերի 13-ին էկսպերտները
ձնեցին, որ սահմանաւոր է կանոնաւորել
բժշկների առևտուրը, ենթարկել նրան
մասնավոր, ընդարձակել հայտարար գա-
ւաւորների գործունէութիւնը խորհրդների:

Իսկ 1937-1938 թվականներին 15-րդ բարձր դասարանը կաշեվարակային գործի վերաբերում է համը փոխեց զատարանի վճիռը Բուրյանին վերաբերում է համը, իսկ Ֆեդոտովին և Կատարինին վերաբերում է համը վճիռը Հասանյան:

1938 թվական, 13 հոկտեմբերին: Պաշտօնապետ Կատարովից է, որ էմիրը վերաբերում է համը երրորդ զատարան կաշեվարակային:

Երազիր—Հրատարակող Գրիգոր Արմրոնին

